

Ala xa masenyi
Annabi P̄olu naxan səbə
R̄oma danxaniyatçε j̄ama
ma
Masenyi nde yi Kitaabui xa
fe ra

Isa xa fe fōlō Isirayila bōxi n̄e, kōnō a mu bu na xibaaru fa rayensen yire makuye. Mixi naxee kawandi mexi Isa xa fe ra Darisalamu, e naxa siga yire birin na masenyi ra. Mixi gbegbe naxa danxaniya Isa ma na mixi mōolie saabui ra. Annabi P̄olu fan nu biyaasi raminima alako a xa kawandi ti, si birin xa Isa xa fe kolon. A xa wali nu bara sōoneya ki fanyi ra, han Isayankae nu toma bōxi birin ma naxee nu na R̄oma xa manḡeya bun ma. A xa biyaasi saxan nde kui, a naxa bataaxe səbə Isayankae ma naxee nu na R̄oma mangataa. A nu wama sigafe e x̄ebude, e fan xa a mali a xa kawandi ti yire makuye.

Na bataaxe findixi yi Kitaabui nan na. P̄olu nu wama Ala xa kisi xa masenyi xaranfe R̄omakae ra yi səbeli saabui ra. A bara na kisi xa fe tagi raba a fanyi ra, a xa fiixə mixie b̄e naxee nu Yuwifie xa diine kolon, a nun mixi naxee mu ḡexi a kolonde. Na masenyi fōlōma yunubi xa fe xaranyi nan ma. Beenun mixi xa kisi kolon, fo a xa a kolon a findixi yunubitçε nan na naxan lanma a xa naxankata yahannama a xa yunubie xa fe ra. Diinəla yo, diinetare yo, e birin na

yunubi xa nōe nan bun ma.

Na nan a toxi, Pōlu a masenma won bē a a lanma won xa won xaxili ti Ala ra alako won xa kisi sōtō. Mixi mu nōma a yēte rakiside a xa yunubie ma. A hayi na Marakisima ma naxan nōma na rabade a bē. Yi Kitaabui na tagi rabama a fanyi ra. A naxē a Isa xa sērēxē nan gbansan nōma findide adamadie xunsare ra, e xa yunubie xa xafari. A lanma mixie xa na fe kolon, e xa la a ra.

Na dangi xanbi, Pōlu masenyi gbētē tima naxan danxaniyatōe jērē ki tagi rabama. Mixi na danxaniya Isa ma, Alatala a Xaxili Sēniyēnxi ragoroma nē a bējē ma, a fa bira Alatala waxōnfe fōxō ra. Na kanyi gibilemma nē fe jaaxi fōxō ra, a ti kira fanyi xōn, a findi misaali ra birin bē. Ala na fōlō Isirayila bōnsōe nē, kōnō a wama si birin fan xa so a xa niini bun ma.

Ala xa won mali yi Kitaabui saabui ra alako won fan xa yigiyade sōtō Alatala xōnyi. Amina.

Ala xa masenyi Annabi Pōlu naxan sēbē Rōma danxaniyatōe jāma

Pōlu, Isa xa Xibaaru Fanyi kawandila

¹ N tan Pōlu nan yi ki, Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa konyi di. Ala bara n xili n xa findi a xa xēera ra, a n sugandi n xa a xa xibaaru fanyi rayensen yē.

² Temui dangixi, Ala nu bara a xa yi xibaaru fanyi laayidi a xa namijonmee xui ra Kitaabui seniyenxi kui.

³ Yi xibaaru fanyi findixi a xa Di nan xa fe ra, naxan bari Dawuda bɔnsœ kui a adama ki ma.

⁴ Xaxili Seniyenxi fan bara a masen sənbe ra a Ala xa Di na a ra. A na masen a xa marakeli nan saabui ra faxe ma. Won Marigi nan na Isa ra, Ala xa Mixi Sugandixi.

⁵ A tan nan saabui a niyaxi Ala hinnexi muxu ra muxu xa findi xεεrae ra a xili xa fe ra, alako si birin xa danxaniya a ma, e xa bira a fɔxɔ ra.

⁶ Wo fan na na ya ma, Ala xa Mixi Sugandixi Isa wo tan naxee xilixi.

⁷ N yi səbəfe wo tan Rɔmakae nan ma Ala naxee xanuxi, a naxee xilixi wo xa findi a xa seniyentœe ra. Won Baba Ala nun a xa Mixi Sugandixi Marigi Isa xa hinne nun bɔjəsa fi wo ma.

⁸ A fɔlɛ ra, n nan n Marigi Ala tantuma ne wo birin xa fe ra a xa Mixi Sugandixi Isa saabui ra, barima wo xa danxaniya xili bara din dunija birin na.

⁹ N Marigi Ala, n naxan batuma n nii birin na n to a xa Di xa xibaaru fanyi rayensenma, a tan a kolon a n na nɔndi nan falafe wo bɛ. A tan nan n seede ra, fa a fala, n a maxandima wo bɛ temui birin.

¹⁰ N man Ala maxandima, xa a sago na a ra, a xa a niya n xa nɔ sigade wo xɔnyi fa.

¹¹ Barima wo to xɔli na n ma ki fanyi, alako n xa nɔ wo sənbe sode Ala xa ki ndee ra.

¹² A xɔli n ma won xa won bore ralimaniya won ma danxaniya saabui ra, won birin xa sənbe

sɔtɔ won bore ra.

¹³ N ngaxakerenyie, n wama wo xa a kolon a sanmaya wuyaxi nan yi ki n bara nate tongo n xa siga wo xɔnyi n xa sa n ma wali tide nde to wo tagi alɔ n a toxi ki naxe namane gbetee tagi, kɔnɔ han to a mu sɔɔneya n bɛ.

¹⁴ Fo n xa wɔyɛn mixi birin bɛ, taa idɔxɔee nun daaxa idɔxɔee, xaran mixie nun xarantaree.

¹⁵ Na na a ra a xɔli n ma ki fanyi n xa xibaaru fanyi kawandi wo tan Rɔmakae fan bɛ.

¹⁶ N mu yaagima Marigi xa xibaaru fanyi masende mixi yo bɛ, barima a tan nan saabui a niyama Ala danxaniyatɔe birin nakisima. Yi kisi fixi Yuwifie nan singe ma, a fa fi si gbetee fan ma.

¹⁷ Yi xibaaru fanyi bara a makenen a tinxinyi naxan kelima Ala ma a sɔtɔma danxaniya nan tun saabui ra, alɔ a sɛbexi Kitaabui kui ki naxe: «Mixi tinxinxı kisima danxaniya nan saabui ra.»

Adamadie tonifie Ala xa nɔndi ra

¹⁸ Ala xa xɔnɛ goroma keli koore tinxintaree nun kaafirie xili ma. Yi mixie nɔndi nɔxunma e xa tinxintareya saabui ra.

¹⁹ Anun mixi nɔma naxan kolonde Ala xa fe kui, a fiixexi e bɛ fɔen, barima Ala bara a makenen e bɛ.

²⁰ Kabi dunija daa temui, Ala naxan mu toma, a naxa a yete masen. Adamadi birin nɔma a kolonde a Ala na na yati, naxan sɛnbe mu danma, barima yi bara makenen e bɛ a fiixɛ ra a xa wali fɔxi saabui ra. Na kui, tinxintaree mu nɔma sese falade naxan kiiti fanma e bɛ,

21 barima hali e to Ala kolonxi, e bara tondi a tantude, e tondi a binyade a xa mangeya kui. E xaxili bara bira fe fufafu fɔxɔ ra, e bɔŋe bara lu dimi kui.

22 E e yete matɔxɔma e xa xaxilimaya ra, kɔnɔ e bara findi daxuie ra.

23 E bara tondi Ala batude naxan na na abadan, e kuye masolixie batu naxee misaalixi adamadi ra naxan faxama, a nun naxee misaalixi xɔni, sube, nun bubuse ra.

24 Na nan a niya Ala naxa e rabolo e xa yunubi fee kui, e bɔŋe kɛnɛnyi ma. Na kui, e naxa fe mayaagixie raba e bore ra.

25 E naxa Ala xa nɔndi masara wule ra, e man fa daali batu, beenun e xa Daali Mange nan batu, a tan naxan lan a xa batu abadan. Amina.

26 Na na a ra Ala naxa e rabolo e xa bira e waxɔnfe mayaagixie fɔxɔ ra. E xa ginee naxa e nun xemee xa kafujɔxɔya masara gine firin xa kafujɔxɔya ra.

27 Xemee fan naxa mɛɛ ginee xa kafujɔxɔya ra, e fa bira e boore xemee kafujɔxɔya fɔxɔ ra. E naxa fe mayaagixie raba e bore ra, e e xa wali kobi sare sɔtɔ naxan daxa.

28 E to tondi Ala kolonde Ala ra, a naxa e rabolo e yete kan xaxili kobie yi, e nu fee raba naxee mu radaxa.

29 E bɔŋe rafexi tinxintareya mɔɔli birin na: wali kobi rabafe, wasatareya, naaxuna. Milanteya, mixi faxafe, mixi tagi isofe, mixi mayendene, nun ya ixareya mu jɔnma e tagi.

30 Naafixie, mixi mafalæe, Ala yaxuie, konbitie, yete igboee nun de igboee nan e ra. E fe kobie

xabuma naxee singe mu nu kolon, e þan mu e barimixie danxunma.

³¹ Xaxilitare, dugutegε yanfε, kinikinitare, nun hinnetare nan na e ra.

³² Ala xa seriye a masenxi nε, a naxee na fee rabama, faxε nan daxaxi e bε. Hali e to na kolon, e na fe haramuxie nan yati rabama, e man mixi ralimaniyama naxee fan na fe mɔɔli rabama.

2

Ala xa kiiti

¹ Na kui, xa i mixi yuge makiitima, dijε yo mu na i bε, i findi mixi yo ra. I nε i boore yuge makiitima, i na i yεtε nan safe geeli, barima i tan naxan mixi yuge makiitima, wo birin wali kobi keren nan xun ma.

² Won birin a kolon a Ala xa kiiti tinxin a na yi mixi mɔɔlie xa wali kobicare fi.

³ I tan naxan mixi yuge makiitima, a man fa li wo birin na wali kobi keren nan xun ma, i lɔɔχɔ a ma a i fama tangade Ala xa kiiti ma?

⁴ Ka i yoxi nε Ala ma ba, a xa fanyi nun a xa dijε nun a xa bɔŋε bεxi to gboxi? I mu a kolon a Ala a xa fanyi nan masenma i bε alako i xa tuubi?

⁵ Kɔnɔ i to i tuli xɔrɔxɔxi, i tondi tuubide, i na Ala xa xɔnε nan nagbofe i yεtε xili ma kiiti sa lɔɔχɔ, Ala xa kiiti tinxinxi makεnεnma temui naxε.

⁶ Ala kankan xa wali sare fima nε.

⁷ Naxee e tunnabεxi wali fanyi rabafe ma, e xunnakeli, yigi, nun kisi fen Ala ra, Ala kisi fima nε e ma.

⁸ Kono naxee e yete kenenfe tun nabama, e tondi nöndi nun tinxinyi ra, e bira fe kobi foxo ra, Ala xa xone nun gbaloe nan tun nagataxi e be.

⁹ Naxankate nun boñekane nan luma adamadi birin be naxee fe kobi rabama, a folo Yuwifie ma, a sa doxo si gbete ra.

¹⁰ Kono xunnakeli, binye, nun boñesa luma mixi birin be naxee fe fanyi rabama, a folo Yuwifie ma, a sa doxo si gbete ra,

¹¹ barima Ala tan mu mixi yo rafisa a boore be.

¹² Yunubitœe naxee birin mu Ala xa seriye kolon Annabi Munsa naxan fixi, e bonoma ne, kono e mu makiitima na seriye ra. Yunubitœe naxee seriye kolon Annabi Munsa naxan fixi, e tan nan makiitima na seriye ra.

¹³ Naxee e tuli matima Ala xa seriye ra, nee xa mu findixi tinxintœe ra Ala ya i. Naxee Ala xa seriye rabatuma, nee nan findima tinxintœe ra.

¹⁴ Annabi Munsa mu Ala xa seriye so si gbete yi, naxee mu findi Yuwifie ra. Kono e na Ala xa seriye rabatu temui naxe e yete janige ma, e bara a kolon a lanma e xa naxan naba, hali e to mu Ala xa seriye soto.

¹⁵ E bara a masen a Ala xa seriye sebexi e boñe ma. Won a kolon a nöndi na a ra barima e xaxili e rasima, «Yi janige mu fan,» xa na mu, «Yi janige nan fan.»

¹⁶ A rabama na ki ne, Ala ne kii ti sama loxo naxe a xa Mixi Sugandixi Isa saabui ra, a mixie gundo birin makiiti. N xibaaru fanyi naxan kawandima, a na nan masenxi.

Yuwifie nun Munsa xa seriye

17 Kono i tan naxe a Yuwifi nan na i ra. I xaxili tixi Munsa xa Seriyē nan na. I a majoxunxi a i kisima na nan saabui ra. I to bara Ala kolon, na na a ra i i yete igboma.

18 I Ala sago kolon. I fata fe fanyi sugandide barima i Ala xa seriyē xaranxi.

19 I laxi a ra a i tan nan findixi dōnxuie rajerēma ra, a i tan nan findixi te radexē ra mixie bē naxee na dimi kui.

20 I laxi a ra a i tan nan findixi xaxilitaree rasima nun dimee karamoxoe ra, barima lōnni nun nōndi birin na i yi ra i to diine seriyē kolonxi.

21 I tan naxan boore xaranma, i mu i yete xaranma! I tan naxan mixie tuli ibama mujne tife ra, i mujne tima!

22 I tan naxan a falama a mixie naxa yene raba, i yene rabama! I tan naxan yele na kuye batufe ra, i kuye batude see mujama!

23 I tan naxan i yete igboma i to Ala xa seriyē kolonxi, i na Ala yelebufe ne na ki, i na a xa seriyē matandife!

24 Na na a ra, a sebexi Kitaabui kui, «Si gbetee Ala bexuma wo tan Isirayilakae xa fe ra.»

25 Sunne tide na na ne xa i sa Ala xa seriyē rabatuxi. Kono xa i sa a xa seriyē matandima, i xa sunne bara findi i be sunnatareya ra.

26 Na kui, xa a sa li sunnatare sa jere Ala xa seriyē ma, a a rabatu, a xa sunnatareya mu findima a be sunne xa ra?

27 Naxee mu sunnaxi e fate bende ma, kono e Ala xa seriyē rabatuxi, nee wali ki nan fama i makiitide. Mixi sunnaxi nan i ra, Ala xa seriyē sebexi na i yi, kono i Ala xa seriyē matandima.

²⁸ I naxan masenma kene ma mixie ya i, na xa mu i findixi Yuwifi ra. Tənxuma naxan toma i fate ma, na xa mu a masenxi a i sunnaxi yati.

²⁹ Mixi findife Yuwifi ra, na kolonma bɔjɛ nan ma. Sunne yete yete fan, sunne na a ra naxan sɔtɔma bɔjɛ ma, Xaxili Səniyexi saabui ra. A mu kelima diine seriye səbəxi xa ma. Sunne na mixi naxan bɔjɛ ma, a xa matɔxɔe mu kelima mixi xa ma, a kelima Ala nan ma.

3

¹ Tide mundun fa na findife Yuwifi ra? Sunne tide na na yire?

² Iyo, yi fee tide gbo ki fanyi. A fɔlɛ ra, Ala a xa masenyi taxu Yuwifie nan na.

³ Kənɔ̄ xa a sa li go, ndee na e ya ma e kobe rasoxi Ala ra, na nɔ̄ma a niyade Ala fan xa a kobe raso e ra?

⁴ Astɔfulahi. Adamadi birin findixi wule falɛ nan na, kənɔ̄ a xa kolon a Ala nɔ̄ndi kanyi mu nɔ̄ma wule falade. A səbəxi Kitaabui kui:

«Na kui, i xa wɔ̄yenyi findima nɔ̄ndi nan na.
Kiiti luma i tan nan bɛ temui birin.»

⁵ Kənɔ̄ xa won ma tinxintareya fa a masenma ne mixie bɛ a Ala tinxin, won fa na ma di? Ala na xɔ̄nɔ̄ won ma, won xa a fala a mu tinxin? (N wɔ̄yенfe ne alɔ̄ mixie wɔ̄yенma ki naxe.)

⁶ Astɔfulahi! Xa Ala mu tinxin, a dunija makiitima di?

⁷ Nde nɔ̄ma a falade, «Xa n ma wule Ala xa nɔ̄ndi makənenma dunija bɛ alako Ala xa tantui sɔtɔ, munfe ra a fa n findima yunubitɔe ra?»

⁸ Won jan xa a fala, «Won xa fe jaaxi raba alako a xa sa findi fe fanyi ra.» Muxu xili kanee

na nan falama muxu xun ma, a muxu xa masenyi
nan na ki. Kono Ala na e makiiti, e fan e sare
sotoma ne.

Adamadie xa tinxintareya

⁹ Won munse falama fa? Won xa a fala a won
tan Yuwifie tinxin dangi si gbetee ra? Ade, na mu
a ra feo, barima alɔ won jian bara a to, Yuwifie
ba, si gbetee ba, birin na yunubi nan xa noε bun
ma.

¹⁰ A sεbεxi:
«Mixi yo mu tinxin,
      hali mixi keren.

¹¹ Fe kolonyi yo mu na,
      mixi yo mu Ala fenfe.

¹² Birin bara kira fanyi bεjεn,
      e birin xun bara rakana.

Mixi yo mu na naxan fe fanyi rabama,
      hali mixi keren, a mu na.

¹³ E de findixi gaburi de ibixi nan na,
      e nεnyi findixi mixi mayenden se nan na.

Bεximase xεne nan minima e de kiri ra,

¹⁴ danke nun wεyεn xεne nan e de rafexi.

¹⁵ E sanyi xulun wuli raminife ra,

¹⁶ e dangi dεdε, e kanari nun nimise nan
      luma e xanbi ra.

¹⁷ E mu bojεsa kira kolon,

¹⁸ e mu Ala yaragaaxui kolon.»

¹⁹ Won a kolon Ala xa sεriye naxan birin
masenxi, a a masenxi mixie nan be naxee na a
xa sεriye noε bun ma, alako de birin xa balan,
sεriye xa birin suxu Ala ya i.

²⁰ Na kui, adamadi yo mu findima tinxintε ra
Ala ya i sεriye rabatufe saabui ra, barima sεriye

tan yunubi nan tun makənənma, adamadi xa a kolon a yunubitœ na a ra.

Tinxinyi naxan kelima Ala ma,

naxan sötöma danxaniya saabui ra

²¹ Kənə̄ yakəsi, tinxinyi bara makənən naxan mu kelima seriye rabatufe ma. A kelima Ala yetə nan ma, alç a sebəxi seriye nun namijənməe xa Kitaabuie kui ki naxə.

²² Yi tinxinyi naxan kelima Ala ma a sötöma danxaniya nan saabui ra, birin a sötö naxee danxaniyaxi Ala xa Mixi Sugandixi Isa ma. Ala mu mixi yo rafisaxi a boore bə,

²³ barima birin findixi yunubitœ nan na, birin bara gan Ala xa nərə ra,

²⁴ birin tinxinyi sötöma Ala xa hinne nan tun saabui ra. Ala adama kima yi tinxinyi ra won xunsarama Isa nan saabui ra, a xa Mixi Sugandixi.

²⁵ Ala a tan nan findi serexə ra, a wuli raminixi ne alako naxee na danxaniya a ma, e xa yunubie xa xafari. Yi a masenxi ne a Ala tinxin, barima a xa dijə kui, a nu bara adamadie xa yunubie lu na e mu makiiti, e naxee rabaxi waxati dangixi.

²⁶ Kənə̄ yi waxati Ala bara a xa tinxinyi masen alako birin xa a kolon a a tinxin, e man xa a kolon a a tan nan tinxinyi fima mixi ma naxan danxaniyaxi Isa ma.

²⁷ Na kui, mixi fa a yetə igboma munse xa fe ra? Fefe! Munfe ra? Mixi nəma a yetə matəxəde a to diine seriye rabatuxi? Ade, barima tinxinyi sötöma danxaniya nan tun saabui ra.

²⁸ Won a kolon a danxaniya nan mixi matinx-inma Ala ya i, seriye xa kewalie xa mu a ra.

²⁹ Ka Ala findixi Yuwifie gbansan nan Marigi Ala ra? Si gbetee fan Marigi Ala xa mu a ra? Iyo, si gbetee fan Marigi Ala nan yati a ra,

³⁰ barima Ala kerent peti na a ra. A tan nan mixi sunnaxie matinxinma a ya i danxaniya saabui ra, a man tinxinyi fama sunnataree fan ma na danxaniya kerenyi nan saabui ra.

³¹ Won fa na ma di? Won xa a fala a Ala xa seriye tide mu na won to danxaniyaxi Isa ma? Astɔfulahi! Won jan bara Ala xa seriye tide ramini.

4

Iburahima findife tinxintœ ra Ala ya i danxaniya saabui ra

¹ Won xa misaali tongo Iburahima ma, won tan Yuwifie benba. A munse kolon yi xa fe ra?

² Xa a sa li nu Iburahima findi tinxintœ ra a xa wali nan saabui ra, a nu nɔma a yete matɔxɔde, kɔnɔ Ala tan ya i mu a ra.

³ Kitaabui munse falaxi na xa fe ra? «Iburahima naxa danxaniya Ala ma, Ala naxa na findi tinxinyi ra a bε.»

⁴ Walike na a sare sɔtɔ, na mu findima a bε ki xa ra, barima a xa wali sare na a ra a lanma a xa naxan sɔtɔ.

⁵ Kɔnɔ mixi naxan xaxili mu tixi a xa wali ra, naxan danxaniyaxi Marigi ma naxan mixi kobi findima tinxintœ ra, Ala na kanyi xa danxaniya findima a bε tinxinyi nan na.

6 Dawuda fan a masen ne a heeri na mixi be
Ala bara naxan findi tinxintoe ra a ya i, bafe a
xa walie ra:

7 «Heeri na mixie be,

Ala bara dije naxee xa wali kovie ma,
naxee xa yunubie bara xafari.

8 Heeri na mixi be,

Ala mu naxan xa yunubi rabaxi
maxarinma.»

9 Na kui, yi heeri naxan ma fe falaxi, mixi sunnaxie gbansan nan a sotoma, ka mixi sunnataree fan nom a sotode? Won jan bara a fala a Iburahima to danxaniya Ala ma, Ala a xa danxaniya nan findi tinxinyi ra a be.

10 Na rabaxi a be mun temui? A to nu sunnaxi ba, ka a to mu nu sunnaxi? Ala na rabaxi a be temui naxe, Iburahima mu nu sunnaxi.

11 Na xanbi, a naxa sunna alako a xa findi tonxuma ra naxan a masenma a Ala bara a xa danxaniya findi tinxinyi ra a be beenun a xa sunna. Na kui, a naxa findi danxaniyatoe birin benba ra naxee mu sunnaxi, Ala bara naxee xa danxaniya findi tinxinyi ra e be.

12 A tan nan findixi mixi sunnaxie fan benba ra naxee mu e xaxili tima e xa sunne ra, kono naxee man jereema danxaniya kui alo won benba Iburahima jere ki naxe beenun a xa sunna.

13 Ala laayidi tongo ne Iburahima nun a bonsoe be, a e fama dunija sotode ke ra. Kono na laayidi mu keli a xa diine seriye rabatufe xa ma. A kelixi tinxinyi nan ma a naxan soto danxaniya saabui ra.

14 Xa a sa li nu seriye rabatufe nan a niyama mixie xa findi ketongoe ra, danxaniya tide yo

mu luma na fa, Ala xa laayidi fan bara kana na temui.

¹⁵ Barima səriye fama Ala xa xɔne nan na, kɔnɔ səriye mu na dənnaxε, səriye matandi fan mu na.

¹⁶ Na kui, Ala xa laayidi sɔtɔma danxaniya nan saabui ra, alako a xa findi Ala xa hinne ra Iburahima xa die birin bε, birin xa a sɔtɔ. A mu findima səriye rabatumae gbansan xa gbe ra, kɔnɔ birin gbe na a ra naxee danxaniyaxi ałɔ Iburahima. A bara findi won birin benba ra

¹⁷ ałɔ a səbəxi ki naxε, «N bara i findi si gbegbe benba ra.» A findixi won benba ra Ala nan ya i, a danxaniya naxan ma, naxan nii rasoma faxamixie fate, naxan se birin daaxi.

¹⁸ Iburahima to danxaniya, a naxa la a ra a Ala fama a xa laayidi rakamalide ałɔ a falaxi a bε ki naxε, «I bɔnsɔε wuyama yi ki ne.» A naxa a xaxili ti na ra hali a ya to mu nu tixi sese ra naxan a masenma a bε a na fe fama ne rakamalide. Na kui, a naxa findi si gbegbe benba ra.

¹⁹ Iburahima nu bara simaya ne keme nɔndɔn sɔtɔ, a xa simaya nu bara xurun, a xa gine Sara fan mu nu nɔma di baride sɔnɔn. Kɔnɔ hali a to na birin fahaamu, sese mu ba Iburahima xa danxaniya ra.

²⁰ A mu siike Ala xa laayidi ma, a xa danxaniya nan naxa sənbə sɔtɔ, a nu Ala batu.

²¹ A nu laxi a ra feo, a Ala nɔma a xa laayidi rakamalide.

²² Na na a ra «Ala naxa na findi tinxinyi ra a bε.»

²³ Kɔnɔ Kitaabui naxan masenxi a falafe ra, «Ala naxa na findi tinxinyi ra a bε,» na mu səbə Iburahima gbansan xa bε.

²⁴ A səbəxi won tan nan fan yati bε, won tan naxee danxaniyaxi Ala ma naxan won Marigi Isa rakeli faxε ma. Ala won fan ma danxaniya findima ne tinxinyi ra won bε.

²⁵ Won Marigi faxa won ma yunubie nan ma fe ra, a man naxa keli faxε ma, alako won xa findi tinxintcεe ra Ala ya i.

5

Lanyi luxi won nun Ala tagi Isa nan saabui ra

¹ Na kui won to bara findi tinxintcεe ra Ala ya i danxaniya saabui ra, lanyi nun bɔjεsa bara lu won nun Ala tagi won Marigi Isa saabui ra, Ala xa Mixi Sugandixi.

² Won ma danxaniya Marigi Isa ma, na bara won naso Ala xa hinne kui won fa sabatixi naxan ma. Won sεewaxi nan fa a ra won xaxili to tixi Ala xa nore ra.

³ Dangi na fan na, won man sεewama won ma tɔrε kui, barima won a kolon a tɔrε duluxɔtɔya nan naminima.

⁴ Won ma tunnabəxi fan a niyama ne won xa yuge fanyi sɔtɔ naxan Ala kεnεnma. Na yuge mɔcli fan a niyama ne won xa won xaxili ti Ala ra.

⁵ Won man mu yaagima won xaxili to tixi Ala ra, barima Ala bara a xa xanunteya xεlε won bɔjε kui a Xaxili Sεniyεnxi saabui ra a bara naxan fi won ma.

⁶ Waxati to kamali, won sεnbε yo mu nu na temui naxε, Ala xa Mixi Sugandixi naxa faxa yunubitcεe bε.

⁷ A xɔርሱ ክi fanyi mixi dijεfe a nii ma tinxin mixi xa fe ra. Kōnō temunde, mixi nde fan nōma limaniyade a xa faxamixi fanyi nde bε.

⁸ Kōnō Ala a xa xanunteya masenxi won bε yi nan na: Won nu findixi yunubitεee ra temui naxε, Ala xa Mixi Sugandixi naxa dijε a nii ma won ma fe ra.

⁹ Na kui, won to bara findi tinxintεee ra Ala ya i Isa xa sεrεxε saabui ra, won xa a kolon a man mu tagamma won nakiside Ala xa gbaloe ma.

¹⁰ Barima won nu findixi Ala yaxuie ra temui naxε, a xa Di xa faxε saabui naxa won tagi yailan, yakɔsi won nun Ala tagi to bara yailan, won a kolon a won nakisima nε a xa Di xa kisi saabui ra.

¹¹ Na man fari, won sεewaxi nε Ala ra a xa Mixi Sugandixi Marigi Isa saabui ra, naxan bara won nun Ala tagi yailan.

Adama fafe faxε ra,

Isa fafe kisi ra

¹² Na kui, yunubi naxa so dunija mixi kerēn saabui ra. Faxε fan naxa so dunija yunubi xa fe ra, a din mixi birin na barima adamadie birin bara yunubi raba.

¹³ Yunubi nu na dunija ma beenun Ala xa a xa sεriyε fi Annabi Munsa ma, kōnō xa sεriyε mu na, yunubi fan mu na mixi yo ma.

¹⁴ Kōnō faxε tan nu na dunija ma, keli won benba Adama ma han Annabi Munsa, hali na mixie xa yunubi to mu nu luxi ało won benba Adama gbe naxan Ala xui yati matandi.

Adama nu misaalixi mixi nan na naxan nu fafe.

¹⁵ Kōnō Ala won kixi naxan na, na nun Benba Adama xa yunubi keren mu a ra. Iyo, adamadi gbegbe faxaxi yi mixi keren xa yunubi nan saabui ra, kōnō Ala xa hinne dangi na ra ki fanyi, barima a adamadie kixi a xa Mixi Sugandixi Isa naxan na, na bara mixi gbegbe rakisi a xa hinne saabui ra.

¹⁶ Adama xa yunubi nun Ala adamadie kixi naxan na, e fōxi tagi ikuya. Mixi keren xa yunubi to makiiti, gbaloe nan fa. Kōnō Ala adamadie kixi naxan na, a fa mixi gbegbe xa yunubi raba xanbi ne, a fa feere ra mixi matinxinma ki naxe Ala ya i.

¹⁷ Mixi keren xa yunubi raba naxa a niya faxe xa nō dunjna ra, kōnō Ala xa Mixi Sugandixi Isa wali fōxi dangi na ra pon! Adamadie naxee bara Ala xa hinne sōtō naxan dande mu na, a nun a xa tinxinyi a won kixi naxan na, nee nōe sōtōma kisi kui mixi keren nan saabui ra, naxan findi Ala xa Mixi Sugandixi Isa ra.

¹⁸ Na kui, mixi keren xa yunubi naxa a niya adamadie birin xa lu yunubi xa gbaloe bun ma, kōnō mixi keren xa wali tinxinxí nan man tinxinyi nun kisi fima adamadie birin ma.

¹⁹ Alo mixi keren to Ala xa yaamari matandi, adamadi birin naxa findi yunubitōee ra na mixi kerenyi saabui ra, adamadi gbegbe man findima tinxintōee ra Ala ya i mixi keren nan fan saabui ra a to Ala xa yaamari rabatu.

²⁰ Sériye fi nē yunubi xa gbo. Kōnō yunubi to gbo, Ala xa hinne naxa gbo ki fanyi dangi na ra!

²¹ Na kui, yunubi xa nōe findixi faxe nan na, kōnō Ala xa hinne xa nōe findima tinxinyi nan na

alako mixi xa kisi abadan. Na birin nabama won Marigi Isa nan saabui ra, Ala xa Mixi Sugandixi.

6

Konyiya naxan mixi xaninma faxe ma,

nun konyiya naxan mixi xaninma kisi ma

¹ Won fa munse falama fa? Won man xa nu lu yunubi raba ra, alako Ala xa hinne xun xa masa?

² Astöfulahi! Won bara won kobe so yunubi ra alɔ faxamixi a kobe soma dunipa ra ki naxe. Won man fa nɔma perede yunubi kui di?

³ Won tan birin naxee bara won xunxa ye xɔɔra, won nun Ala xa Mixi Sugandixi Isa nan fa a ra fa. Wo mu a kolon a won xunxafe ye xɔɔra na bara misaali Isa xa faxe ra?

⁴ Won xunxafe ye xɔɔra saabui ra, won nun Marigi Isa bara faxa, won man bara sa gaburi a seeti ma. Yi rabaxi ne alako won fan xa dunijneigiri neene tongo, alɔ Ala xa Mixi Sugandixi keli faxamixie tagi ki naxe Baba Ala senbe makaabaxi saabui ra.

⁵ Na kui, xa won nun Marigi Isa bara findi kerèn na won won xunxaxi ye xɔɔra temui naxe a xa faxe ma misaali ra, won man fama ne rakelide faxe ma alɔ a tan.

⁶ Won xa a kolon a won ma fe fori bara banban wuri magalanbuxi ma a nun Marigi Isa ra, alako won yuge fori xa masara naxan nu yunubi rabama, won naxa findi yunubi xa konyie ra sɔɔn.

⁷ Barima xa mixi bara faxa, a kanyi bara gbilen yunubi rabafe fɔxɔ ra.

⁸ Yak̄osi, xa won bara faxa won nun Ala xa Mixi Sugandixi, won man laxi a ra a won kisima ne won nun a tan,

⁹ barima won a kolon a Ala xa Mixi Sugandixi to bara rakeli faxe ma na ki a mu faxama sɔnɔn. Faxe xa nɔε yo mu na a fari sɔnɔn.

¹⁰ A to faxa, yunubi mu sese nɔma a ra sɔnɔn. A to bara rakeli faxe ma, a fa kisixi Ala nan bɛ.

¹¹ Na kui, wo xa wo yete to faxamixi ra yunubi tan mabiri. Wo man to kisixi, wo bara findi Ala nan xa kisi mixi ra a xa Mixi Sugandixi Isa saabui ra.

¹² Na nan a toxi a mu lan yunubi xa nɔ wo nii ra sɔnɔn, alako wo naxa bira wo nii waxɔnfe kobia fɔxɔ ra.

¹³ Wo naxa wo fate rabolo yunubi yi, a xa findi fe kobi rabase ra. Wo xa wo yete birin sa Ala sagoe ałɔ mixi naxee kelixi faxe ma, e kisi. Wo fate birin xa findi tinxinyi rabase nan na Ala bɛ

¹⁴ Na kui, wo naxa a lu yunubi xa nɔ wo ra, barima seriye xa nɔε mu wo fari sɔnɔn. Wo fa na Ala xa hinne nan kui.

¹⁵ Won fa na ma di? Seriye xa nɔε to mu won fari sɔnɔn won to fa na Ala xa hinne nan kui, won xa yunubi raba yire? Astɔfulahi!

¹⁶ Wo mu a kolon a wo na wo yete findi mixi nde xa konyi ra, fo wo xa a xa yaamari birin nabatu? Wo mu a kolon a wo na naxan xa yaamari rabatu, na nan findixi wo marigi ra, a na fa findi yunubi ra naxan wo xaninma faxe ma, xa na mu a findi Ala ra naxan wo xaninma kisi ma?

¹⁷ Kɔnɔ Ala tantu! Wo tan naxee nu findixi yunubi xa konyie ra, nɔndi to kawandi wo bɛ,

wo na nan nabatufe fa wo bɔjɛ birin na.

¹⁸ Wo bara xɔreya yunubi xa konyiya ma, wo fa findixi Ala xa konyie nan na, alako wo xa bira tinxinyi fɔxɔ ra.

¹⁹ N wɔyɛnfe nɛ wo bɛ alɔ mixie wɔyɛnma ki naxɛ, alako wo xa fahaamui sɔtɔ. Singe ra nu, wo nu wo yɛtɛ findixi yunubi xa konyie nan na, wo xa wali kobie nu siga xun masa ra tun. Kɔnɔ yakɔsi, wo xa findi tinxinyi nan xa konyie ra, wo lu səniyɛnyi kira xɔn.

²⁰ Wo to nu na yunubi xa konyiya kui, tinxinyi xa nɔɛ yo mu nu na wo fari.

²¹ Wo nu pɛrɛma fe kobi naxee kui, wo fa yaagixi naxee ra to, nee munse fanxi wo ma? Faxe gbansan nan fama na fe mɔɔlie xanbi ra.

²² Kɔnɔ yakɔsi, wo to bara mini yunubi xa konyiya kui, wo findi Ala xa konyie ra, wo səniyɛnyi nan sɔtɔfe yi ki naxan a niyama wo xa kisi abadan.

²³ Barima yunubi sare findixi faxe nan na, kɔnɔ Ala xa ki findixi a xa hinne nan na: Won xa kisi abadan won Marigi Isa saabui ra, Ala xa Mixi Sugandixi.

7

Danxaniyatɔɛ xa yɛtɛ sɔtɔɛ seriye yi

¹ N ngaxakerenyie, wo to seriye kolon, wo mu a kolon a seriye xa nɔɛ na mixi fari han a xa simaya dande gbansan nɛ?

² Na kui, gine naxan xa futi bara xiri, a na futi seriye bun ma han a xa mɔri xa simaya dan

təmui nə. Kənə xa a xa məri xa simaya dan, na futi seriye fan bara dan.

³ Xa a sa li a xa məri na dunija ma, a tan fa dəxə xəmə gbetə xən, a bara findi yənelə ra. Kənə xa a xa məri faxa, a fan bara fulun na futi seriye ma. Hali a dəxə xəmə gbetə xən ma kərə, yənelə mu a ra.

⁴ N ngaxakerenyie, a na na ki nə wo fan bə. Wo fan bara lu alç faxamixie seriye tan mabiri, Ala xa Mixi Sugandixi xa faxə saabui ra. Wo fa findixi gbetə nan gbe ra, a tan naxan kelixi faxamixie tagi, alako won xa wali fanyi raba Ala bə.

⁵ Barima, won to nu pərəema won yətə waxənfe kobie ma, seriye nu won bəjə ratema yunubi rabafe ma. Won to nu biraxi na waxənfe kobie foxə ra, nee nu won xun tixi faxə nan na.

⁶ Kənə yakəsi fa, won bara xəreya sətə seriye xa konyiya ma, won lu alç faxamixie seriye tan mabiri. Na kui, won mu fa walima Ala bə a kərə fori xa ma sənən, alç won to nu na seriye səbəxi xa nəz bun ma təmui naxə. Won fa walima Ala bə a kərə nəsənə nan na, Ala Xaxili Səniyənxı saabui ra.

Seriye nun yunubi

⁷ Won fa na ma di? Seriye findixi yunubi nan na? Astəfulahi! Seriye nan a niya n xa yunubi kolon, barima n mu milanneya kolonma nu xa seriye xa mu a fala n bə nu, «I naxa mila.»

⁸ Kənə yunubi naxa feərə sətə yaamari ra, a milanneya məɔli birin naso n bəjə ma, barima seriye mu na dənnaxə, yunubi fan mu luma naa.

⁹ Singe ra n nu baloxi səriyətareya nan kui, kōnɔ səriye to fa, yunubi naxa balo n bɔŋe kui fa, a n findi faxamixi ra.

¹⁰ Yaamari naxan nu lan a xa findi kisi ra, na naxa findi n bε faxε ra,

¹¹ barima yunubi to feεεrε sɔtɔ yaamari ra, a naxa n mayenden, a n faxa yaamari saabui ra.

¹² Na kui, səriye səniyɛn, yaamari fan səniyɛn, a tinxin, a man fan.

¹³ Won xa a fala fa, a fe fanyi bara findi faxε ra n bε? Astɔfuhali! Yunubi nan findixi faxε ra n bε fe fanyi saabui ra, alako yunubi xa makənɛn yunubi ra, a xa mini a yunubi ki yati ma yaamari saabui ra.

¹⁴ Won a kolon a səriye kelixi Ala nan ma, kōnɔ n tan findixi adamadi nan na, yunubi xa konyi.

¹⁵ N naxan nabama, n mu a ya yo kolon, barima n wama n xa naxan naba, n mu na xa rabama. N fe naxan xɔnxi, n na nan yati rabama.

¹⁶ Xa a sa li n fe rabama n mu wama n xa naxan naba, na a masenma nε a n bara la a ra a səriye fan.

¹⁷ Na kui, n tan yεtε yati xa mu yi fe rabafe. Yunubi naxan na n bɔŋe ma, na nan a rabafe,

¹⁸ barima n a kolon, a fe fanyi yo mu na n bɔŋe ma n yεtε fate bɛndɛ tan kεŋa ma. Nate na n bε n xa fe fanyi raba, kōnɔ nɔε mu na n bε n xa a raba.

¹⁹ N wama fe fanyi naxan nabafe, n mu na xa rabama. N mu wama fe kobi naxan nabafe, n na nan yati rabama.

²⁰ Na kui, xa a sa li n fe rabama n mu wama naxan nabafe, n tan yεtε yati xa mu a rabafe. Yunubi naxan na n bɔŋe ma, na nan na a rabafe.

²¹ Na kui, n yi fe nan toxi n ma dunijiegiri kui:
N na wa fe fanyi rabafe, n mu nōma fefe ra fo fe
kobi.

²² N bōne tan kui, Ala xa seriye rafan n ma,

²³ kōnō n fe gbete nan toma n ma, naxan a
niyama n xa yunubi raba. Yi fe naxan n xaninma
yunubi ma, a seriye gerema naxan nafan n xaxili
ma, a n findi a xa konyi ra.

²⁴ N naxankataxi mato! Nde nōma n nakiside
yi fate bēndē xa nōe ma naxan na n xaninfe faxē
ma?

²⁵ Tantui xa rasiga Ala ma naxan won nakisima
won Marigi Isa saabui ra, a xa Mixi Sugandixi!

Na kui, n xaxili tan ma, n bara findi Ala
xa seriye xa konyi ra, kōnō n fate bēndē tan
ma, n findixi seriye xa konyi nan na naxan n
natutunma yunubi ma.

8

Isayankae xa kalamutareja

¹ Na kui, kiiti mu kanama mixie ra sōnōn naxee
danxaniyaxi Ala xa Mixi Sugandixi Isa ma, naxee
na Isa i,

² barima Ala Xaxili Seniyenxi xa seriye naxan
kisi fima, a bara won namin yunubi nun faxē xa
seriye xa nōe bun ma Marigi Isa saabui ra.

³ Diine seriye mu nō naxan na, barima mixi
waxonfe kobi nu bara a rahalaki, Ala tan na
nan nabaxi. A naxa mixi xa yunubi senbe xun
nakana a to a xa Di xee yunubitōe fate bēndē
maniye ra a xa findi yunubi serexē ra.

⁴ Na rabaxi ne, alako seriye tinxinyi naxan
masenxi, a xa nō rakamalide won be, won tan

naxee mu ñerefe adama waxonfe kobi ma, won tan naxee na ñerefe Ala Xaxili Seniyenxi ma.

⁵ Naxee ñerema adama waxonfe ma, e xaxili rafexi adama waxonfe nan na. Kono naxee ñerema Ala Xaxili Seniyenxi ma, e tan nafexi Ala Xaxili Seniyenxi waxonfe nan na.

⁶ Naxee e xaxili luxi fe kobi rabafe ma, e xun tixi faxe nan na. Kono naxee e xaxili luxi Ala Xaxili Seniyenxi xa fe ma, e kisi nun bøjesa nan sotoma.

⁷ Naxee e xaxili luxi e yete waxonfe yi, e findixi Ala yaxuie nan na. E mu Ala xa seriye rabatuma, e jan mu noma a rabatude.

⁸ Naxee biraxi e yete waxonfe foxo ra, e xa fe mu noma Ala kenende.

⁹ Kono wo tan mu na wo yete sagoe soncon. Xa Ala Xaxili Seniyenxi sabatixi wo i, wo fa na Ala Xaxili Seniyenxi nan sagoe. Ala xa Mixi Sugandixi Xaxili mu na naxan yo yi ra, na kanyi mu findixi Isa gbe ra.

¹⁰ Xa wo nun Ala xa Mixi Sugandixi bara findikeren na, wo fate bende tan faxama yunubi nan ma fe ra, kono Ala Xaxili Seniyenxi tan wo rakisima ne barima wo bara matinxin Ala ya i.

¹¹ Ala nan Isa rakeli faxamixie tagi. Xa a tan Ala Xaxili nan sabatixi wo i, a tan naxan a xa Mixi Sugandixi rakeli faxe ma, a man fama ne wo fate bende rakaside a Xaxili saabui ra naxan sabatixi wo i.

¹² Na kui, n ngaxakerenyie, doni nde na won ma, kono a mu na won ma won yete fate bende xa seeti xe. A mu lan won man xa lu a sagoe soncon won man xa a waxonfe kobi raba.

¹³ Xa wo ሥሬ fate bende waxonfe kobie ma, wo faxama ne, kono xa wo gibil e foxy ra Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra, wo kisima ne,

¹⁴ barima Ala Xaxili Seniyenxi mixi naxee birin napereema, e tan findixi Ala xa die nan na.

¹⁵ Ala mu xaxili fixi wo ma naxan man wo findima gaaxui xa konyie ra. A a yete Xaxili Seniyenxi nan fixi wo ma naxan wo findixi a xa die ra, naxan a niyama won xa no won xui itede Ala ma, won na a xili, «N Ba, n Ba!»

¹⁶ Na kui, Ala Xaxili Seniyenxi nun won yete xaxili a masenma a won findixi Ala xa die nan na.

¹⁷ Anun, won to findixi a xa die ra, won bara findi Ala xa ketongoe ra, won nun a xa Mixi Sugandixi. Barima, xa won toore a xa toore, won man fama ne xunnakeli sotode ala a tan.

Danxaniyatæe xaxili tide

¹⁸ N laxi a ra won toore naxan tima yi dunija ma yi ki, a nun won fama xunnakeli naxan sotode, e tagi ikuya ki fanyi! E jan mu nomma sade e boore ma.

¹⁹ Daali birin mame tife waxati ra, Ala a xa die makenenma temui naxe,

²⁰ barima dunija birin na Sentane xa noe bun ma, tide yo mu naxan ma. Na mu kelixi dunija yete xa ma, a kelixi Ala nan ma. Kono na birin kui xaxili tide luxi birin be.

²¹ Waxati fama fade daali fulunma temui naxe kanari xa konyiya bun, a fan xoreya nun xunnakeli sotø a nun Ala xa die ra.

²² Won a kolon, a kabi a fole han to, daali birin na a kui iwave ne toore kui, ala gine di furi na keli a ra.

²³ Kōnō daali gbansan xa mu a ra. Hali won tan naxee bara Ala Xaxili Səniyənxi sotō a xa ki singe ra, won tan yati na won kui iwafe, han Ala won findima a xa die ra temui naxε, a won fate nɔrɔ.

²⁴ Won xaxili to ti a ra, na nan a ra won bara kisi, kōnō won xaxili man tixi a ra. Kōnō xa mixi ya fe to a xaxili nu tixi naxan na, na kanyi mu a xaxili tima na ra sɔnɔn. Mixi nɔma a xaxili tide fe nde ra a jan bara naxan sotō?

²⁵ Kōnō xa won xaxili tixi fe nde ra won mu naxan toxi sinden, won na mamɛma tunnabexi nan kui.

²⁶ Ala Xaxili Səniyənxi fan fama ne won malide won ma senbetareya kui. Won mu a kolon a lan won xa maxandi naxan naba, kōnō Ala Xaxili Səniyənxi nan Ala maxandima won bε mayandi xui ra naxan mu nɔma masarade wɔyεnyi ra.

²⁷ Anun, Ala, naxan won bɔjε ma fe kolon, a a Xaxili Səniyənxi xa maxandie kolon, barima Xaxili Səniyənxi maxandi tima səniyentɔee bε Ala sagoe nan ma.

²⁸ Won man a kolon a Ala walima fe birin kui a xanuntenye xa munafanyi nan bε, a bara naxee xili a yetε sagoe ma.

²⁹ Barima Ala bara mixi naxee sugandi, a nu e kolon kabi fe fɔlɔ fɔlε, a naxa a ragiri e ma e xa findi a xa Di maniyee ra, alako a xa Di tan xa findi di singe ra a ngaxakerenyi gbegbe tagi.

³⁰ A bara na ragiri naxee ma, a man bara e xili. A bara naxee xili, a man bara e findi tinxintɔee ra a ya i. A bara naxee findi tinxintɔee ra, a man bara xunnakeli fi e ma.

Ala xa xanunteya a xa die bε

³¹ Won munse falama na kui fa? Ala to na won bε, nde fa nōma tide won kanke?

³² A tan naxan mu tondi a xa Di yati ma, a a ba sərəxə ra won birin bε, a mu fama xε won kide se birin na safe ra a xa Di xun ma?

³³ Nde nōma Ala xa mixi sugandixie kalamude? Ala yεtε nan e findixi tinxintəee ra a ya i.

³⁴ Nde fa kiiti rakanama e ra sōnōn? Ala xa Mixi Sugandixi Isa naxan faxa, Ala naxan man nakeli faxε ma, a magoroxi Ala yirefanyi ma, a nu a maxandi won bε.

³⁵ Nde fa won bama Ala xa Mixi Sugandixi xa xanunteya yi? Munse nōma na ra? Tɔɔre, ka xɔrɔxɔε, ka jnaxankate, ka kaame, ka lufe xεrε ra, ka fitine, ka santidεgεma?

³⁶ Alo a sεbεxi ki naxe,
«Fεεrεn, e muxu faxama i tan nan ma fe ra.
E muxu findixi yεxεeε nan na e naxee kōn
naxabama.»

³⁷ Kōnō na birin kui, won bara nōε sōtō na fe birin xun ma won xanuntenyi saabui ra.

³⁸ Barima n laxi a ra, a sese mu nōma won bade Ala xa xanunteya yi. A findi faxε ra ba, gbaloe ba, maleke ba, jinnēe ba, yi waxati ba, waxati naxan sa fama ba, sənbəma naxee kuye ma ba,

³⁹ naxan birin na dunija xun ma, naxan birin na bɔxi bun ma, a findi daali yo ra, e sese mu nōma won nun Ala xa xanunteya rafatande, a bara naxan masen won bε won Marigi Isa saabui ra, a xa Mixi Sugandixi!

¹ N xa nɔndi fala wo bε. N mu wule falama barima n findixi Ala xa Mixi Sugandixi gbe nan na. N sondonyi nun Ala Xaxili Seniyenxi fan findixi seedee nan na, a nɔndi nan a ra

² n bɔŋe sunnunxi ki fanyi, danyi mu naxan ma,

³ n ngaxakerenyie xa fe ra. Xa a sa e malima ne nu, n tinxi a ra n tan yete yati xa dankε sɔtɔ, muxu nun Ala xa Mixi Sugandixi xa fatan e tan ma fe ra, n barenyie muxu nun naxee si kerem a ra.

⁴ Yuwifie nan na e ra, Ala naxee sugandi e xa findi a xa die ra, a naxa a xa nɔrε masen e bε. Ala saatεe nun laayidie tongo e tan nan bε, a a xa seriye nun a batu ki fi e ma.

⁵ E tan nan bɔnsɔε benbae na Kitaabuie kui, Ala xa Mixi Sugandixi fan kelixi e tan nan bɔnsɔε tagi a fate bɛnde ki ma. Tantui nun batui xa rasiga Ala ma abadan, a tan naxan na birin xun ma. Amina.

⁶ Kɔnɔ a mu luxi xε alɔ Ala xa laayidi kanaxi ne. Barima naxee keli Isirayila bɔnsɔε, e birin xa mu findi Isirayila die yati ra.

⁷ E to barixi Iburahima bɔnsɔε, na mu a falaxi xε de a e birin nan findixi a xa die yati ra, barima Ala a masen ne Iburahima bε, «Isiyaga nan fama findide i bɔnsɔε ra n naxan laayidi i bε.»

⁸ Yi a masenxi ne, a di naxee bari Iburahima bε a fate bɛnde ki ma, nee xa mu findixi Ala xa die ra. Kɔnɔ di naxee bari Ala xa laayidi saabui ra, nee nan findi Iburahima bɔnsɔε ra Ala ya i.

⁹ Barima Ala yi nan laayidi Iburahima bε, «N gbilenma tamuna yi tɛmui jɔndɔn, n a lima Sara bara di xɛmɛ sɔtɔ.»

¹⁰ Na gbansan fan mu a ra. Won benba Isiyaga nan findixi Rebeka xa di firin birin baba ra.

¹¹ Kono beenun gulie xa bari e xa fe fanyi xa na mu fe jaaxi nde raba, Ala naxa di kerend sugandi e firin tagi alako a sagoe xa raba.

¹² Yi di mu sugandi kewalie yo xa fe ra. Na sugandi findixi Ala xa xili nan na. Na kui, Ala naxa a masen Rebeka be, «Fori nan luma a xunya xa noe bun ma.»

¹³ Alo a sebexi Kitaabui kui ki naxe, «N bara Yaxuba xanu, kono n bara mee Esayu tan na.»

¹⁴ Won fa na ma di? Won xa a fala a Ala mu tinxin? Astofulahi!

¹⁵ Ala a masen ne Munsa be, «N hinnema mixi nan na n na wa hinnefe naxan na. N kinikinima mixi nan ma n na wa kinikinife naxan ma.»

¹⁶ Na kui, Ala xa sugandi mu kelima mixi waxonfe xa ma, xa na mu mixi xa kate ma. A kelima Ala xa hinne ne.

¹⁷ A sebexi Kitaabui kui, Ala naxa a fala Firawuna be, «N i rakelixi ne, n mangeya fi i ma, alako n xa n senbe masen i saabui ra, dunija birin xa n xili kolon.»

¹⁸ Na kui, a hinnema mixi ra a na wa hinnefe naxan yo ra, a man mixi sondonyi raxoroxoma a na wa naxan sondonyi raxoroxofe.

¹⁹ Nde nomma a falade n be, «Ala fa kote sama mixi xun ma munfe ra? Mixi nomma tondide a xa maragiri ra yire?»

²⁰ Kono i tan adamadi findixi nde ra i to fa Ala matandima? Feje yailanxi xa a fala a yailanma be, «Munfe ra i n yailanxi yi ki?»

²¹ A di, feje yailanyi na feje firin yailan bende kerend na, a mu nomma feje kerend yailande wali

nde xa fe ra naxan tide gbo, a boore fan yailan
wali nde xa fe ra naxan tide mu gbo?

²² Xa a sa li Ala wama a xa xōne nun a senbe
masenfe, a mu nōma na rabade xε? Kōnō a xa
sabari xungbe kui, Ala dijexi mixie ma a xōncxi
naxee ma, gbaloe ragataxi naxee bε.

²³ A yi rabaxi nε alako a xa a xa nōre
makaabaxi masen a to hinneema mixie ra, a nu
bara naxee sugandi kabi a fōlε, e xa nōre soto.

²⁴ Won tan nan findixi na mixie ra a bara naxee
xili keli si birin kui. Yuwifie gbansan mu a ra.

²⁵ A a masenxi Annabi Hose xa Kitaabui kui,
«Naxee mu findixi n ma mixie ra,
n e xili falama <n ma mixie.»

Naxan mu findixi n ma jnama xanuxi ra,
n a xili falama <n ma jnama xanuxi.»»

²⁶ «Ala man a fala e bε dēnnaxε, <N ma jnama mu
wo ra,»

a e xili falama nε naa, <Ala xa die, Ala naxan na
na.»»

²⁷ Annabi Esayi fan a xui ite nε a to nu kawandi
tima Isirayila xa fe ra,

«Hali Isirayila mixie wuya alɔ mεyεn xɔri naxan
na baa dε,

a dōnxɔε di nan tun kisima,

²⁸ barima Ala naxan masenxi,

a a rabama nε dunija ma,

a a rakamali kerenyi ra.»»

²⁹ Annabi Esayi man a masen nε,

«Xa Ala Sēnbē Birin Kanyi mu bōnsɔε nde lu won
bε nu,

won luma nε nu alɔ Sodoma,

won maniyama Gomora nan na nu.»

³⁰ Won fa na ma di? Si gbete naxee mu nu katama e xa tinxinyi soto Ala ya i, e tan bara fa a soto danxaniya saabui ra,

³¹ kono Isirayila jama naxan nu katama e xa seriye rabatu alako e xa tinxinyi soto Ala ya i, e tan mu no na seriye rabatude.

³² Munfe ra? Barima e mu bira tinxinyi foxo ra danxaniya saabui ra, e noxo a ma a e nom a sotode e xa kewalie saabui ra. E bara e sanyi radin geme ra naxan xili falama, «mixi rabira geme».

³³ Alo a sebexi Kitaabui kui ki naxe,
«Wo a mato, n bara geme docko Siyon,
mixie e san nadinma naxan na,
geme naxan mixie rabirama.

Kono naxan yo danxaniya a ma, na kanyi mu yaagima.»

10

Isirayila tinxinyi naxan sotoma danxaniya saabui ra

¹ N ngaxakerenyie, n boje waxonfe birin na naxan na, Yuwifie xa kisi soto. N ma Ala maxandi nan na ki e be.

² N na e seede ra, a e senbe saxi Ala xa fee kui, kono na mu kelixi lomni xa ma.

³ E to mu a kolon Ala mixi matinxinma a ya i ki naxe, e naxa kata e xa e yete kan matinxin. Na kui, e mu e yete magoro Ala be a tan xa tinxinyi fi e ma.

⁴ Ala xa Mixi Sugandixi bara ge Munsa xa seriye rakamalide, alako naxan yo na danxaniya a ma, na kanyi xa tinxinyi soto.

5 Annabi Munsa to nu tinxinyi xa fe masenfe naxan sötöma seriye rabatufe ma, a yi nan sebë Kitaabui kui, «Mixi naxan yi seriye rabatum a simaya sötöma ne a saabui ra.»

6 Këno a to nu tinxinyi xa fe masenfe naxan sötöma danxaniya saabui ra, a yi nan sebë, «I naxa i yete maxörin,
 <Nde tema koore?>»
 Ala xa Mixi Sugandixi mu goroxi xe keli koore ma?

7 «Xa na mu a ra i i yete maxörin,
 <Nde goroma bɔxi bun?>»
 Ala xa Mixi Sugandixi mu kelixi faxamixie xa tagi?

8 Kitaabui munse masenxi?
 «Ala xa masenyi makore i ra.
 A na i de kiri ma,
 a na i bɔjë fan ma.»

Na masenyi findixi danxaniya masenyi nan na muxu naxan kawandife:

9 A i na a fala i de ra a Marigi nan na Isa ra, i man naxa la a ra i bɔjë kui a Ala bara a rakeli faxamixie tagi, i kisima ne.

10 Mixi danxaniyama yi masenyi ma a bɔjë nan kui, a tinxinyi sötö Ala ya i. A na la a ra, a a falama a de nan na, a kisi sötö.

11 Kitaabui a masenxi, «Mixi yo danxaniya a ma, a kanyi mu yaagima.»

12 Tagi rasa yo mu na Yuwifie nun si gbëtëe tagi. Marigi keren nan na e birin bë, a man mixi birin kima ki fanyi ra naxee na a xili.

13 Alɔ Kitaabui a masenxi ki naxë, «Naxan yo na Alatala xili, na kanyi kisima ne.»

14 Kōnō na kui, e nōma a xilide di xa e mu danxaniyaxi a ma? E fa danxaniyama a ma di xa e mu nu a xa fe mē? E fa a xa fe mēma di xa mixi yo mu e kawandima?

15 Na kawandi fan tima e bē di xa mixie mu xεxi na fe ma? A sebexi, «Хεξε, naxee fama xibaaru fanyi ra, e fafe fan ki fanyi!»

16 Kōnō birin xa mu yi xibaaru fanyi suxuxi, barima Annabi Esayi a masen nē, «Marigi, nde laxi muxu xa masenyi ra?»

17 Na kui, mixie danxaniyama nē e to bara Ala xa masenyi ramē. E Ala xa masenyi ramēma a xa Mixi Sugandixi xa masenyi nan saabui ra.

18 Kōnō n xa maxorinyi ti, e mu yi masenyi ramexi xε? Iyo xε, barima Kitaabui naxε, «E xui bara mini dunija birin ma, e xa masenyi bara siga han dunija dande.»

19 N man xa maxorinyi ti, Isirayila jama mu masenyi fahaamuxi xε? Yaabi fole ra, Ala yi nan masen Annabi Munsa saabui ra,
«N a niyama nē wo mixie tōnē
naxee jan mu findixi si yati ra.

N a niyama nē wo bōjē xa te si fahaamutare
ma.»

20 Annabi Esayi fan naxa xεera iba limaniya ra
Ala to yi masenyi fi a ma,

«Mixie bara n to naxee mu nu n fenma.

N bara n yete masen mixie bē naxee mu nu n
maxorinma sese ma.»

21 Kōnō Isirayila xa fe ra, a naxε,
«Keli sogetede ma han sogegorode,
n bεlexēe italaxi yi jama bē,
naxan n xui matandima,
naxan tondima n bē.»

11

Ala mu mæexi Isirayila ra

¹ Na kui, n xa maxørinyi ti, Ala mæexi ne a xa jama ra? Astøfulahi! N tan yete findixi Isirayilaka nan na, Iburahima xa mamadi, kelife Bunyamin bønsøe.

² Ala mu mæexi a xa jama ra a bara naxan sugandi nu. Wo mu a kolon Kitaabui naxan masenxi Annabi Eliya xa fe ra, a to a xui rasiga Ala ma Isirayila xili ma?

³ A naxe, «Marigi, e bara i xa namiñønmæe faxa, e bara i xa særæxbadee rabira. N kerèn peti nan fa luxi, e katafe e xa n tan fan faxa.»

⁴ Ala fa a yaabi di? A naxe, «N bara mixi wulu solofera ragata n yete be naxee mu nu e xinbi sin Baali kuye be.»

⁵ A man na na ki ne yakøsi. Ala xa jama dønxøe luxi, a bara naxee sugandi a xa hinne saabui ra.

⁶ Kønø xa a bara e sugandi hinne saabui ra, kewali saabui xa mu a ra sønøn, xa na mu Ala xa hinne mu findima hinne yati yati ra nu.

⁷ Won fa na ma di? Isirayila nu naxan fenfe a mu a søtø, kønø Ala nu bara naxee sugandi, nee tan bara a søtø. A dønxøe tan bønse naxa balan.

⁸ A søbøxi,
«Ala naxa e xaxili dønxu,
a a niya e yae mu se to,
e tulie mu fe me,
han yi to løxøe.»

⁹ Annabi Dawuda fan naxa a masen,
«E xa xulunye xa findi gantanyi ra e be,
yøle naxan e suxuma,

gεmε naxan e rabirama.

Na xa findi e xa wali sare ra.

¹⁰ E ya xa rafɔɔrɔ, e xa dɔnxi.

E xa kunkurun e xa tɔɔrɛ bun ma waxati birin.»

¹¹ Na kui, n man xa maxɔrinyi ti, Isirayilakae to bara tantan, e bira, e mu nɔma rakelide sɔnɔn? Astɔfulahi! Kɔnɔ e xa tantanyi bara a niya si gbetee birin xa nɔ kisi sɔtɔde, alako na kisi xɔli xa Isirayilakae fan suxu.

¹² A di, xa e xa tantanyi findixi hεeri xungbe nan na dunijna bε, a findi barake ra si gbetee fan bε, e xa fe na rakamali, hεeri nun barake xun mu masama xε ki fanyi?

¹³ N xa fa wɔyen wo bε, wo tan naxee mu findixi Isirayilakae ra. N to findixi xεera ra wo tan si gbetee bε, n sεewama nε n ma wali ra, n a matɔxɔ,

¹⁴ alako tεmunde na xa a niya n boore Yuwifie xa mila n ma masenyi ma, ndee xa nɔ kiside e ya ma.

¹⁵ Ala a kobe sofe e ra, xa na bara a niya lanyi xa so Ala nun dunijna tagi, a di, Ala e ragbilenfe a yεte ma, na mu luma xε alo mixi na rakeli faxamixie ya ma?

¹⁶ Xa sansi xɔri xun singe bara fi Ala ma, a dɔnχɔε birin bara findi a gbe ra. Xa wuri bili sanke bara fi Ala ma, a salonyie fan bara findi a gbe ra.

¹⁷ A luxi nε alo oliwi bili salonyi ndee na xaba a bili ma alako wula oliwi salonyie xa dafu na xabade ra. I tan misaalixi na wula oliwi salonyi nan na, naxan baloma na oliwi bili saabui ra, i dafuxi naxan na.

18 Na kui, i naxa i yεtε igbo na salonyi xabaxie ma. Beenun i xa i yεtε igbo, i majɔxun sinden, a i tan xa mu wuri bili sanke rabaloxi. Wuri bili sanke nan i tan nabaloxi.

19 Kɔnɔ i fama nε a falade, «Wuri salonyie xabaxi nε alako n tan xa dafu e xabade ra.»

20 Nɔndi na a ra. E xaba e xa danxaniyaterepa nan ma, i fan dafuxi naa i xa danxaniya nan ma fe ra. Kɔnɔ i naxa i yεtε igbo. I jan xa gaaxu,

21 barima xa Ala mu oliwi bili fanyi salon singee lu na, a mu i fan luma na de!

22 Na kui, i jɔcxɔ sa a xɔn ma a Ala xa fanyi gbo, kɔnɔ a xa fe man maxɔrɔxɔ. A xa fe maxɔrɔxɔ mixie nan ma naxee bara a xa kira bεnin, kɔnɔ a xa fanyi gbo i tan bε xa i luma a xa fanyi kira xɔn ma. Xa na mu a ra a i fan ma fe rabama nε ałɔ a na oliwi salonyi xa fe raba ki naxε.

23 Yuwifie fan, xa e e xa danxaniyaterepa bεnin, e man fama dafude wuri bili ra, e xaba naxan ma, barima Ala senbe gbo. A tan nɔma e ragbilende e lude fori.

24 I tan nu findixi wula oliwi salonyi nan na, naxan xabaxi a dafu oliwi bili gbεtε ma, wo nun naxan kerɛn mu a ra. Xa Ala bara na raba i bε, a mu taganma oliwi bili fanyi salonyi ragbilende a lude fori, a a dafu na oliwi bili fanyi ma, e nun naxan kerɛn a ra.

25 N ngaxakerenyie, n waxi nε wo xa yi gundo kolon, alako wo naxa wo yεtε majɔxun lɔnnilae ra. Isirayilakae bɔŋe balanxi nε sinden, han beenun si gbεtε danxaniyatɔee kɔnti xa kamali.

26 Na kui, Isirayila birin fama nε rakiside, ałɔ a sεbεxi ki naxε:

«Mixi xunsarama fama nε keli Siyoni,

a Yaxuba bɔnsɔε ba Ala kolontareya fɔxɔ ra.

²⁷ Saate nan na ki n naxan tongoma e bε,
n na e xa yunubie xafari lɔxɔ nahe.»

²⁸ Yuwifie to tondixi Ala xa Xibaaru Fanyi ra, e
findixi Ala yaxuie ra wo tan nan ma munafanyi
xa fe ra. Kɔnɔ Ala to e sugandi a yεtε bε, a e
xanuxi e benbae nan ma fe ra,

²⁹ barima xa Ala bara a janige a xa mixi ndee
xili, a xa e baraka, na fe mu kanama feo!

³⁰ Singe ra nu wo nu findixi Ala matandilae
nan na, kɔnɔ yakɔsi wo hinne sɔtɔxi Yuwifie nan
ma Ala matandi saabui ra.

³¹ E tan bara fa findi Ala matandilae ra alako
wo tan xa hinne sɔtɔ Ala yi, na xanbi, a man xa
hinne e fan na.

³² Na kui, Ala bara adama birin lu tinxintareya
xa nɔε bun ma alako a xa hinne e birin na.

Ala batui

³³ Ee! Danyi mu na Ala xa munafanyi ma!
A xaxili nun a xa fahaamui tilinyi dan mu na!
A xa nate tongoxi kui mu kolonma,
a ɲere ki mu fahaamuma!

³⁴ Nde Marigi xa majoχunyi kolon?
Nde nɔma a raside?

³⁵ Nde bara a doni,
a naxan xa doni ragbilenma a ma?

³⁶ Se birin kelixi a tan nan ma,
se birin baloxi a tan nan saabui ra,
a se birin daaxi a yεtε nan bε.
Tantui na a bε abadan! Amina.

12

Ala xa jama ɲere ki

¹ Na kui, n ngaxakerenyie, Ala to bara hinne wo ra, n bara wo maxandi wo xa wo yete ba serexε ra Ala bε, serexε seniyenxi naxan bama a njε ra, naxan nafanxi Ala ma. Na nan findima wo xa batui xɔri ra.

² Wo naxa wo jere yi dunjna mixie jere ki ma. Wo xa a lu Ala xa wo jere ki fori masara, a bɔnε neεne nun xaxili neεne fi wo ma. Na kui, wo nɔma ne Ala waxɔnfe fanyi kolonde, naxan a kεnεnxi, naxan kamalixi.

³ Ala to hinne n na, a n findi a xa xεera ra, n xa wo rasi: Wo naxa wo yete sa yire, wo xa fe mu dεnnaxande lixi. Wo naxa wo yete igbo, wo xa wo yete mato danxaniya xasabi nan ma, Ala bara naxan fi kankan ma.

⁴ Fate kerɛn na kankan bε, kɔnɔ na fate salonsee wuya. Fate salonse birin nun a gbe wali.

⁵ Won fan na na ki ne. Hali won to wuyaxi, won birin bara findi fate kerɛn na Ala xa Mixi Sugandixi saabui ra. Won luxi ne alo fate salonsee naxee fatuxi Isa fate ra won man fatu won bore ra, won birin findi fate kerɛn na.

⁶ Ala won kima kie ra naxee dɔxɔ wuya. A na rabama a xa hinne berε nan ma a bara naxan janige kankan bε. Xa a mixi nde kixi a xa nɔ wɔyende Ala xili ra, na kanyi xa wɔyen Ala xili ra a xa danxaniya xasabi ma.

⁷ Xa a nde kixi mixi mali wali nan na, na kanyi xa mixie mali. Xa a nde kixi mixi kawandife nan na, na kanyi xa kawandi ti.

⁸ Xa a nde kixi mixi ralimaniyafe nan na, na kanyi xa mixie ralimaniya. Xa a nde findi mixi ra naxan ki tima, na kanyi xa mixie ki a fanyi ra. Xa a nde findi yarerati ra, a kanyi xa na raba a

ki ma. Xa a nde findi tɔɔrɔmixie malima ra, a kanyi xa na raba sseewε ra.

⁹ Wo xa mixie xanu bɔjε flixε ra. Wo xa fe kobi xɔn, wo xa fe fanyi suxu wo sənbε birin na.

¹⁰ Wo xa wo bore xanu ngaxakerenya xanunteya nan na. Wo xa wo bore binya dangife wo yεtε ra.

¹¹ Wo tun naxa raxɔnɔ, wo xa wo tunnabexi. Wo xa wakili wo bɔjε birin na. Wo xa wali wo Marigi bε.

¹² Wo xa sseewa fe ma wo xaxili tixi naxan na. Wo xa duluxɔtɔ wo xa tɔɔre kui. Wo naxa tagan Ala maxandide.

¹³ Wo xa səniyentɔee mali e xa tɔɔre kui. Wo xa xɔnɛe rasənɛ.

¹⁴ Wo xa Ala maxandi mixie bε naxee wo naxankatama. Wo xa duba e bε, wo naxa e danka.

¹⁵ Wo xa sseewa booree xa sseewε, wo xa sunnun boore xa sunnunyi.

¹⁶ Wo xa lan wo bore ma. Wo naxa wo yεtε igbo, yεtε magore nan xa rafan wo ma. Wo naxa wo yεtε majɔxun lɔnnilae ra.

¹⁷ Wo naxa fe kobi nɔxɔ fe kobi ra. Wo xa kata mixie xa wo kolon fe fanyi rabae nan na.

¹⁸ Wo xa wo nɔ fe birin naba alako lanyi xa lu wo nun mixi birin tagi.

¹⁹ N xanuntenye, wo naxa wo gbejɔxɔ wo yεtε ra, wo xa na lu Ala ma, barima a səbexi Kitaabui kui,

«Ala naxε, n tan nan wo gbejɔxɔma,
n tan nan fe kobi ragbilenma a rabama ma.»

²⁰ A man səbexi,

«Xa kaamε na i yaxui ma, i xa a ki donse ra.

Xa ye xɔli na a ma, i xa a ki ye ra.
 Na kui a luxi ne alo i na te wolee ibaganfe a xunyi
 ma.»
²¹ Wo naxa tin fe kobi xa no wo ra, wo tan nan
 xa fe kobi no, fe fanyi raba ra.

13

Ala waxɔnfe

¹ Birin xa a yete magoro a xa mangee be,
 barima mangeya birin kelima Ala nan ma, a na
 a ragiri naxan ma.

² Na nan a ra, mixi naxan na mangé matandi,
 na kanyi Ala nan xa yaamari matandixi. A fama
 ne a xa na wali kobi sare sotode.

³ Wali fanyi rabae mu gaaxuma mangee ya ra,
 wali kobi rabae nan gaaxuma e ya ra. Xa i mu
 wama i xa gaaxu mangé ya ra, i xa lu kira fanyi
 nan xon ma. Na kui, mangé fama ne i matoxode,

⁴ barima mangé walima Ala nan be wo xa
 munafanyi xa fe ra. Konxa i fe kobi raba, a
 lanma i xa gaaxu, barima santidegema mu na
 mangé yi fufafu xa ra. A to na Ala xa wali nan
 na, a Ala xa xone nan masenma fe kobi rabae xili
 ma.

⁵ Na nan a toxi, fo wo xa wo yete magoro ne
 mangee be. Wo na rabama na naxankate xa fe
 gaaxui ma, a nun man wo bojue nan yati wama
 wo xa a raba na ki.

⁶ Wo lan wo xa duuti fi na nan ma, barima
 duuti maxilie fan na Ala xa yaamari nan na.

⁷ Wo kankan gbe so a yi, a lan a xa naxan soto.
 Wo duuti so duuti maxilie yi, wo wo magoro

mixie bε wo lanma wo xa wo magoro naxee bε,
wo mixie binya wo lan wo xa naxee binya.

⁸ Mixi yo xa doni naxa lu wo ma, wo xa
xanunteya nan lan a xa lu wo bore bε, barima
naxan na a boore maxanu, a bara seriye raka-
mali.

⁹ Ala xa yaamarie alɔ, «I naxa yεnε raba, i
naxa mixi faxa, i naxa muŋε ti, i naxa mila,» a
nun yaamari gbεtεe birin, nee malanxi findixi
masenyi keren nan na: I xa i boore xanu alɔ i
yεtε yati.

¹⁰ I na i boore xanu, i mu fefe kobi niyama a ra.
Na na a ra, i boore xanufe findixi Ala xa seriye
birin nabatufe nan na.

¹¹ Na fe birin kui, wo a kolon won na waxati
naxε. Xunu temui bara a li xi xɔli ma, kisi
bara makɔrε won na dangi waxati ra won
danxaniyaxi temui naxε.

¹² Kɔe bara masiga, a gbe mu luxi kuye xa iba.
Won xa Sentane xa dimi walie bεjin, won fa Ala
xa naiyalanyi ma, won xa a xa geresosee tongo.

¹³ Won xa jεrε tinxinyi kui alɔ a lanma won
xa jεrε ki naxε Ala xa naiyalanyi kui. Won naxa
siga xulun jaaxi, won naxa siisi, won naxa yεnε
nun langoeja raba, won xa gere nun tɔɔnε lu na.

¹⁴ Wo xa Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa fe nan
suxu, wo naxa bira wo fate bεnde waxɔnfe fɔxɔ
ra.

14

¹ Wo xa danxaniyatɔe rasεnε hali a xa danx-
aniya mu tilin. Wo naxa a rakiiti a xa majɔxunyi
birin xa fe ra.

² Mixi nde nōma lade a ra, a donse birin radax-axi a bε, kōnō mixi gbεtε naxan xa danxaniya mu tilin, a nōma lade a ra a sansi bogi gbansan nan nadaxaxi a bε.

³ Mixi naxan donse mōcli birin donma, na mu lan a xa a boore rajaaxu naxan tondima donse nde donfe ra. Mixi naxan mu sube donma, na kanyi fan mu lan a xa a boore makiiti naxan sube donma, barima Ala na kanyi fan nāsēnēma nε.

⁴ Nde i findixi kiitisa ra mixi gbεtε xa konyi xun ma? A na ti a marigi ya i a xa wali xa fe ra, a xan ba, a mu xan ba, na na a tan nun a marigi nan tagi. Anun, a xanma nε, barima Marigi Ala nōma a raxande.

⁵ Mixi nde nōma lade a ra a lōxōee tide gbo e boore bε, kōnō mixi gbεtε tan bε, lōxōe birin lan. Kankan laxi naxan na, a xa la a ra a bōrε nan yati ma.

⁶ Naxan laxi a ra a lōxōee tide gbo e boore bε, na kanyi laxi a ra Marigi nan bε. Naxan donse mōcli birin donma, a kanyi a rabama Marigi nan bε, barima a tantui rasigama Ala ma a xa baloe xa fe ra. Mixi naxan mu donse nde donma, na kanyi fan na rabama Marigi nan bε, barima a fan tantui rasigama Ala ma.

⁷ Mixi yo gbe mu a yetε ra, keli yi dunjna, han laaxira.

⁸ Xa won balo, xa won faxa, na birin nabama Marigi nan bε. Xa won baloxi, xa won faxaxi, won findixi Marigi gbe nan na,

⁹ barima Ala xa Mixi Sugandixi faxa nε, a man keli faxε ma, alako a xa findi mixi faxaxie nun a baloxie Marigi ra.

10 Munfe ra i tan fa i boore makiitima? Munfe ra i a rajaaxuma? Won birin mu fama tide xe Ala ya i kiiti ləxçə?

11 A səbəxi Kitaabui kui,
Marigi naxε, «N xa nəndi masen wo bε.
Birin fama nε e xinbi sinde n bε.
Adamadi dε birin fama a masende, a n tan nan
na Ala ra.»

12 Kankan fama nε a xa wali dentegede Ala bε.

13 Na kui, won naxa won bore makiiti. Won xa fe birin nan naba alako won naxa won ngaxakerenyi ratantan.

14 N to danxaniyaxi Marigi Isa ma, n a kolon, n man laxi a ra, a donse yo mu na naxan findixi donse səniyəntare ra. Kənç xa i xaxili bara siikə donse nde xa səniyəntareja ma, na bara findi i bε se səniyəntare ra.

15 Xa a sa li i donse nde donma naxan i ngaxakerenyi tɔɔrɔma, i mu jərəfe xanunteya xa ma. I xa donse xa fe naxa a niya i ngaxakerenyi xa gan kisi ra, Ala xa Mixi Sugandixi faxa naxan ma fe ra.

16 Na kui, a mu lan mixie xa fe kobi fala se nde xa fe ra, naxan findixi a fanyi ra wo bε.

17 Ala xa mangəya niini mu findixi donse nun minse fe xa ra. A findixi tinxinyi nun səewə fe nan na, Ala Xaxili Səniyənxı saabui ra.

18 Mixi naxan walima Ala xa Mixi Sugandixi bε yi mɔɔli ra, a rafanma nε Ala ma, a rafan mixie fan ma.

19 Na kui, won xa fe birin naba alako lanyi xa lu won tagi, won xa won bore xa danxaniya sənbə so.

20 I naxa Ala xa wali xun nakana donse nde xa fe ra. A nɔndi ki ma, donse birin daxa, kɔnɔ a mu lan mixi yo xa donse nde don naxan a ngaxakerenyi ratantanma.

21 Hali mixi mu sube yo don, a mu weni yo min, a mu fefe yo raba naxan a ngaxakerenyi ratantanma, na nan fan.

22 Majɔxunyi yo na i bɛ yi xa fe ra, i xa a lu i nun Ala tagi. Sɛewɛ na mixi bɛ naxan mu a yɛtɛ ratonma a xa majɔxunyi saabui ra.

23 Kɔnɔ xa mixi donse nde donma a siikexi naxan ma fe ra, na kanyi bara kiiti kana a yɛtɛ bɛ, barima a bara fe raba a mu laxi naxan na. Mixi mu laxi fe naxan na, na tan bara findi yunubi fe ra a bɛ.

15

Danxaniyatɛe malife

1 Won tan naxee xa danxaniya tilin, a lanma won xa dijɛ mixie bɛ naxee xa danxaniya mu tilin. Won naxa won yɛtɛ waxɔnfe gbansan xa fen.

2 Kankan xa a boore nan xa hɛeri fen, naxan nɔma a malide a xa danxaniya xun xa masa.

3 Ala xa Mixi Sugandixi mu a yɛtɛ waxɔnfe xa fen. A a fala nɛ alɔ a sɛbexi Kitaabui kui ki naxɛ, «Konbie naxee ilanxi i ra,

nee n tan nan lixi.»

4 Fe naxan birin sɛbexi Kitaabui kui waxati dangixi, e sɛbexi nɛ alako won xa fahaamui sɔtɔ, won xa won tunnabexi, won xa limaniya, alako xaxili tide xa lu won bɛ.

5 Ala, a tan naxan tunnabexiya nun limaniya firma, a xa lanyi raso wo tagi alɔ a xa Mixi Sugandixi Isa a masenxi wo bε ki naxε,

6 alako wo xa Ala matɔxɔ xaxili nun xui keren na, a tan naxan findixi a xa Mixi Sugandixi nun won Marigi Isa Baba ra.

7 Na kui, wo xa wo bore rasεnε alɔ Ala xa Mixi Sugandixi wo rasεnε ki naxε, alako Ala xa matɔxɔɛ sɔtɔ.

8 N xa a fala wo bε, Ala xa Mixi Sugandixi wali ne Yuwifie bε alako a xa a masen a Ala na a xui xanbi ra a to bara a xa laayidie rakamali a naxee tongo e benbae bε.

9 Si gbεtεe fan Ala matɔxɔma a xa hinne xa fe ra, alɔ a sεbεxi Kitaabui kui ki naxε,

«Na nan a ra n i matɔxɔma si birin tagi, n bεeti bama ne i xili xa binyε bun ma.»

10 A man sεbεxi,

«Si gbεtεe, wo nun Ala xa jnama xa sεεwa.»

11 A man sεbεxi,

«Wo tan jamanεe birin,

wo Marigi matɔxɔ,

si birin xa a tantu.»

12 Annabi Esayi man naxa a masen,

«Yisayi xa di fama ne.

A findima ne mangε ra si birin xun ma,

e fan e xaxili tima ne a ra.»

13 Ala, a tan naxan xaxili tide firma, a xa wo rafe sεεwε nun bɔjεsa ra danxaniya kui a mɔɔli birin na. Na kui, xaxili tide luma ne wo bε temui birin, Ala Xaxili Seniyenxi xa sεnbe saabui ra.

Pɔlu xa wali

14 N ngaxakerenyie, n tan a kolon wo bɔjε fan, wo bara lɔnni sɔtɔ a fanyi ra, wo fata wo bore raside.

15 Kɔnɔ n to səbeli tixi wo ma, n ma masenyi ndee findixi masenyi xɔrɔxɔe nan na alako n xa wo ratu, barima Ala to hinnexi n na,

16 a bara n findi a xa Mixi Sugandixi Isa xa walikε ra sigafe ra si gbetee ma. Na kui, n sərexedubε wali nan nabama n to Ala xa xibaaru fanyi kawandima si gbetee bε, alako Ala Xaxili Seniyenxi xa e findi sərexε seniyenxi ra naxan Ala kənənma.

17 Na birin kui, n nun Ala xa Mixi Sugandixi Isa to a ra, n nɔma səewade n ma wali ra Ala bε,

18 barima n mu suusama fefe xa fe falade fo Ala xa Mixi Sugandixi bara naxan naba n saabui ra, alako si gbetee xa Ala xui rabatu. A bara na raba n ma masenyie nun n ma kewalie saabui ra,

19 kaabanakoe nun tɔnxumae xa sənbε saabui ra, a nun Ala Xaxili Seniyenxi sənbε saabui ra. Na kui, kelife Darisalamu han a sa dɔxɔ Iliri ra, n bara Ala xa Mixi Sugandixi xa xibaaru fanyi rayensen yε.

20 Na birin kui, n kataxi nε n xa mixie kawandi Isa xa xibaaru fanyi ra naxee mu Ala xa Mixi Sugandixi kolon. N mu wa na rabafe kawandila gbete dangi fɔxi.

21 Alo a səbəxi Kitaabui kui ki naxε,
«A xa fe singe mu nu fala naxee bε,
e fama nε a kolonde.

Mixi naxee singe mu nu a xa fe mε,
e fama nε a fahaamude.»

22 Yi wali nan a niyaxi n mu nɔxi sigade wo yire.

²³ Yakɔsi n ma wali bara jɔn yi bɔxie ma. N nu bara wa sigafe wo yire kabi jɛ wuyaxi.

²⁴ A xɔli n ma n xa dangi wo yire n na kira susu sigafe ra Sipanyi bɔxi ma. Won xa lu yire kerɛn waxati nde ma alako n xa jɛlexin wo tofe ra, a xɔli n ma wo xa n mali sigafe ra Sipanyi.

²⁵ Yakɔsi n na sigafe Darisalamu səniyentɔee malide,

²⁶ barima danxaniyatɔe jamae naxee na Maseddon nun Akayi bɔxi ma, e a janige nɛ e xa e harige nde malan, e xa a rasamba Darisalamu misikiinee ma naxee na na səniyentɔee ya ma.

²⁷ E tan nan a janigexi. Anun, a lanma e xa na natɛ tongo barima Yuwifie to findi saabui ra e tan si gbetee bɛ Ala xa fee kui, a lan nɛ e fan xa Yuwifie mali baloe fe ra.

²⁸ Na kui, n na gɛ na wali ra, n yi kɔbiri so e yi danxaniyatɔee bara naxan nasanba, n dangima wo yire sigafe ra Sipanyi bɔxi ma.

²⁹ N a kolon n to sigafe wo yire, na findima Ala xa Mixi Sugandixi xa barake nan na wo bɛ.

³⁰ N ngaxakerenyie, n bara wo mayandi won Marigi Isa Ala xa Mixi Sugandixi xa fe ra, a nun xanunteya xa fe ra naxan kelima Ala Xaxili Seniyenxi ma, wo xa n mali, wo xa wakili n bɛ Ala maxandi kui.

³¹ Wo Ala maxandi n bɛ a xa n natanga Yudaya danxaniyataree ma, a nun man, Darisalamu səniyentɔee xa jɛlexin e malise ra n sigafe naxan na e xɔn.

³² Na kui, xa Ala tin, n wo yire lima ssewɛ kui, won nɔ won bore sənbɛ sode.

³³ Ala, a tan naxan bɔ̄nesa fima, a xa lu wo
birin s̄eti ma. Amina.

16

Xεεbui

¹ N bara wa won ngaxakerenyi ginëma Fowebe masenfe wo bë, naxan danxaniyatë nama malima Senxereya taa kui.

² Wo xa a rasene Isayanka ki ma, alɔ a lanma seniyentɔee xa a raba ki naxe. Xa a hayi na sende ma, wo xa a mali, barima a fan bara n tan nun mixi gbegbe mali.

³ Wo xa Pirisila nun Akila xeebu n be, n walibooree Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa fe kui.

⁴ E fe birin naba ne e xa n nii ratanga beenun e xa e yete ratanga. Bafe n tan na, si gbetee danxaniyatœ namae birin e tantuma na fe ma.

⁵ Wo man xa danxaniyatœ nama xeebu naxan e malanma e malanvi.

Wo xa n xanuntenyi Epeneto xεεbu n bε. A tan nan singe danxaniya Ala xa Mixi Sugandixi ma Asi bɔɔxi ma.

⁶ Wo xa Mariyama xεεbu n bε, naxan bara wali wo ya ma ki fanyi.

7 Wo xa n boore Yuwifie Andironiku nun
Yuniya xeebu, muxu nun naxee bara sa geeli.
Ala xa xeeerae nan e ra, naxee bara kolon a
fanyi ra, naxee singe danxaniya n bē Ala xa Mixi
Sugandixi ma.

⁸ Wo xa Anpiliyatū xeebu n bε, n xanuntenyi Marigi foxč ra.

⁹ Wo xa muxu waliboore Urubano nun n xanuntenyi Sitaxusi xeebu.

10 Wo xa Aplesi xεεbu, naxan bara a xa danxaniya masen Ala xa Mixi Sugandixi ma. Wo xa Arisitobulo xa mixie xεεbu n bε.

11 Wo xa n boore Yuwifi Herodiyon xεεbu n bε. Wo xa Narisiso xa mixie xεεbu n bε, naxee danxaniyaxi Marigi ma.

12 Wo xa Tirifena nun Tirifosa xεεbu n bε. Ginεe naxee e ra, e walima Marigi bε. Wo xa n xanuntenyi Peresidi xεεbu. A fan bara wali Marigi bε ki fanyi.

13 Wo Rufu xεεbu, naxan sugandixi Marigi xa fe kui. Wo a nga fan xεεbu n bε, naxan bara lu n bε alɔ n fan nga.

14 Wo xa Asinkirito, Felegon, Heremesi, Patiroba, nun Heremasi xεεbu n bε, a nun ngaxakerenyie birin naxee na e xɔnyi.

15 Wo xa Filologo, Yuli, Nerewu nun a maagine xεεbu, a nun Olimipa nun səniyentɔe birin naxee na e xɔnyi.

16 Wo xa wo bore xεεbu sunbui səniyenxi ra. Ala xa Mixi Sugandixi xa danxaniyatɔe namae birin wo xεεbu.

17 N ngaxakerenyie, n xa wo rasi, wo xa wo yεtε ratanga mixie ma, naxee lanyi kanama wo tagi, e nu fa mixi ratantan xaranyi ma wo bara naxan sɔtɔ. Wo xa wo makuya e ra.

18 Na mixi mɔɔlie mu walima won Marigi Ala xa Mixi Sugandixi xa bε. E birama e yεtε furi nan fɔxɔ ra, e nu fa lənnitaree madaxu wɔyεn unoxmεe nun matɔxɔe ra.

19 Mixi birin a kolon a wo Ala xui rabatuma. N jεlexinxı wo ra, kɔnɔ a xɔli n ma wo xa

fahaamui soto fe fanyi ma, wo naxa wo manoxo fe kobi ra.

²⁰ Ala, a tan naxan bɔ̄nesa fama, a gbe mu luxi a xa Sentane ibutuxun wo sanyi bun. Won Marigi Isa xa hinne wo ra.

²¹ N waliboore Timote wo xεεbu, a nun Lususi, Yason, nun Sosipateri, n boore Yuwifie.

²² N tan Teritiyo naxan bara yi bataaxe sebe, n fan bara wo xεεbu Marigi xili ra.

²³⁻²⁴ Gayu fan wo xεεbu, naxan findixi n tan nun danxaniyatœ nama birin yatigi ra. Erasito, naxan findixi taa naafuli ragatama ra, a fan wo xεεbu, a nun won ngaxakerenyi Karatusi.

²⁵ Matɔ̄xœ na Ala be, naxan nɔ̄ma wo senbe sode danxaniya kui, alɔ̄ n Marigi Isa xa xibaaru fanyi naxan kawandima a masenxi ki naxe. Na xibaaru fanyi gundo fe nan masenma naxan nu ragataxi kabi temui xɔ̄nnakuye,

²⁶ kɔ̄nɔ̄ naxan bara fa makɛnɛn alako si birin xa a kolon namijɔ̄nmœ xa sebelie saabui ra, Ala naxee yamarixi. Na kui, birin xa danxaniya Ala ma, Ala naxan na na, e a xui rabatu.

²⁷ Ala, a tan kerèn naxan fe birin kolon, matɔ̄xœ na a be a xa Mixi Sugandixi Isa saabui ra abadan. Amina!

**Soso Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila
The Holy Bible in the Susu language of Guinea (Soso
Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila Bible)**

copyright © 2015 Mission Evangélique Réformée Néerlandaise et les
Traducteurs Pionniers de la Bible

Language: Susu

Contributor: Mission Evangélique Réformée Néerlandaise

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

f1d08866-ea3e-5b9b-b506-e7690c5c61d2